

Mag. sci. Dina Bajraktarević

Nevenko Misita, *Evropska unija – Osnivanje i razvoj*

Revicon, Sarajevo, 2010.

U oktobru 2010. godine objavljena je knjiga prof. dr. sc. Nevenka Misite pod naslovom “Evropska unija – Osnivanje i razvoj”. Gotovo četiri stotine stranica teksta posvećenog Evropskoj uniji rezultat su nastojanja da se pruži cjelovit prikaz evropskog integracionog procesa pri čemu je posebna pažnja posvećena analizi promjena koje je donio Lisabonski ugovor ili prema riječima samog autora “ovaj tekst je pokušaj da se minulih gotovo šest decenija integracije u okviru Evropske unije predstavi – generalno, i posebno u svjetlu Lisabonskog ugovora”.

Nova knjiga istaknutog bosanskohercegovačkog stručnjaka za evropsko pravo predstavlja važan doprinos ovoj oblasti budući da pruža kritički osvrt na najznačajnije izmjene u institucionalnoj i pravnoj strukturi Unije koje su se desile u posljednje dvije decenije integracionog procesa.

U sadržajnom smislu knjiga je podijeljena na pet dijelova koji su strukturirani u skladu s ciljem autora da što cjelovitije ukaže na evoluciju integracije u okviru Evropske unije.

Prvi dio knjige koji nosi naslov “Nastanak i razvoj Evropskih zajednica” usmjeren je na prva dva desetljeća postojanja Zajednica i obuhvaća tri poglavlja. U okviru prvog poglavlja nakon kratkog i zanimljivog osvrta na historijsku pozadinu evropskog integracionog procesa, autor pristupa razmatranju osnovnih karakteristika kako uspješno realiziranih projekata – Evropske zajednice za uglj i čelik, Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju, tako i dva neuspjela pokušaja – Evropske odbrambene zajednice i Evropske političke zajednice. Drugo poglavlje je koncipirano kao sažet prikaz najvažnijih momenata u početnom periodu (poput institucionalnog objedinjavanja, budžetskog osamostaljivanja, neposrednih izbora za Evropski parlament, krize mehanizma odlučivanja itd.), a u trećem poglavlju autor objašnjava oživljavanje integracionog procesa kroz tumačenje najznačajnijih promjena koje su donijeli važni dokumenti iz tog perioda – Bijela knjiga i Jedinostveni evropski akt.

U drugom dijelu knjige pod naslovom “Konstituisanje Evropske unije i dogradnja ustavnog okvira” u okviru prva tri poglavlja autor se bavi karakteristikama Ugovora o Evropskoj uniji – Ugovora iz Mastrihta, a potom i karakteristikama Amsterdamskog ugovora i Ugovora iz Nice. U narednom, četvrtom poglavlju autor kroz prikaz institucija i komunitarnih pravnih akata oslikava osnovne segmente uspostavljenog pravnog sistema s ciljem da na taj način omogućiti “jasnije sagledavanje onog što je na tom planu stiglo sa Lisabonskim ugovorom”. Posljednje, peto poglavlje pruža kratak osvrt na rješenja sadržana u neuspjelom Evropskom ustavu i predstavlja svojevrsan “uvod” za tuma-

čenje promjena koje je donio Lisabonski ugovor budući da on preuzima značajan dio rješenja Ustava.

Ključni, treći dio knjige pod naslovom “Rekonstrukcija ustavnog okvira – Lisabonski ugovor” posvećen je u cijelosti Lisabonskom ugovoru u okviru kojeg prof. dr. sc. Nevenko Misita razmatra sva važna pitanja vezana za aktuelni institucionalni i pravni režim Evropske unije. U prvom poglavlju dat je pregled procesa izrade i usvajanja Lisabonskog ugovora koji je bio obilježen značajnom neizvjesnošću. U narednom poglavlju autor sažeto iznosi ključne novine koje je u postojeći pravni i institucionalni okvir unio Lisabonski ugovor: ojačan legitimitet Evropske unije, naglašen osnivačko-autonomni položaj država članica u integracionom procesu, izdizanje osnovnih ljudskih prava na rang osnovnih principa Unije, unapređenje efikasnosti rada institucija, uvođenje novih funkcija (predsjednika Evropskog savjeta i visokog predstavnika za vanjske poslove i bezbjednost), i preciziranje razgraničenja nadležnosti Unije i država članica. Potom autor pregledno i sistematično navodi izmjene u odnosu na Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o Evropskoj zajednici. Posebno je važno treće poglavlje trećeg dijela u kojem se razmatraju osnovni segmenti postlisabonskog “ustavnog okvira” i to: ciljevi Unije, pravni subjektivitet, utemeljujuće vrijednosti, opći principi, mehanizam pojačane saradnje, nadležnost, prijem u članstvo i napuštanje Unije, reforma sistema odlučivanja, zakonodavni postupak i postupak izmjene i dopune Osnivačkih ugovora. Četvrto poglavlje je posvećeno analizi novouvedenih zajedničkih politika (energija, svemir, Ekonomsko-monetarna unija, klima, teritorijalna kohezija, usluge od opšteg interesa, sport i civilna zaštita) pri čemu autor slijedi “trodijelnu” strukturu: sektorske politike, politike horizontalnog karaktera i politike usmjerene ka građanima Unije. U fokusu petog poglavlja nalazi se postlisabonski izgled glavnih institucija Unije o čemu autor veoma detaljno piše. Nadalje, šesto poglavlje je posvećeno preciznijem razmatranju obilježja zakonodavnog postupka i strukture akata unijskog prava, odnosno njegovih izvora u formalnom smislu pri čemu je važno imati u vidu napomenu autora da ne postoji suglasnost o kriterijumima razvrstavanja i nazivima akata prisutnih u Lisabonskom ugovoru, a utoliko i o tome da li temeljna dioba podrazumijeva dvije ili tri vrste akata. Sam autor se opredijelio za trodijelnu strukturu unijskih pravnih akata i slijedeći kriterij *nivoa usvajanja* akta razlikuje zakonodavne akte u užem smislu (prvi nivo), zakonodavne akte u širem smislu (drugi nivo) i provedbene akte (treći nivo). Treći dio knjige se završava sedmim poglavljem u okviru kojeg se nastoji dati odgovor na pitanje kakvog je karaktera Lisabonski ugovor i u kojem se razmatra sudbina stubne strukture Evropske unije. Pored toga u ovom poglavlju je posebna pažnja posvećena i izmjenama i dopunama Osnivačkih ugovora koje su u dijelu doktrine označene kao “sporne”.

U četvrtom dijelu knjige pod naslovom “Širenje Evropske unije i sjedište institucija i tijela” u prvom poglavlju je prikazan proces proširenja Evropske zajednice i Evropske unije pri čemu je osobito zanimljiv tekst pod naslovom

“Peti krug?” u kojem se, između ostalog, razmatra i budućnost država zapadnog Balkana u procesu evropske integracije. U nastavku ovog dijela knjige autor razmatra pitanje sjedišta institucija, organa i tijela Evropske unije koje prema riječima autora predstavljaju ilustraciju nacionalnih viđenja političkih prioriteta, finansijskih interesa, prestiža i sl.

“Evropska unija kao integracioni proces i ustavna struktura” naslov je petog i ujedno posljednjeg dijela knjige u kojem se u prvom poglavlju razmatra Evropska unija kao integracioni proces, a u drugom i trećem njen nadnacionalni karakter i pravna priroda. Kritički prikaz integracionog procesa u okviru Evropske unije ne bi bio cjelovit bez prezentiranja različitih teorijskih pristupa putem kojih se, kako navodi autor, nastoji objasniti njen nastanak i funkcionisanje te predvidjeti moguće pravce razvoja. S tim ciljem u vidu, autor iznosi teorije koje se oslanjaju na doktrinu međunarodnih odnosa (*funkcionalistički pristup, neofunkcionalistički pristup, pristup liberalnog međuvladinstva*), zatim teorije koje imaju za izvoriste uporedne političke sisteme (*novi institucionalizam*) i teorije čije je izvoriste javnopolitički pristup. Kao što je već napomenuto, drugo poglavlje je posvećeno analizi specifične nadnacionalne strukture Zajednice, odnosno Unije, nezavisnosti pravnog poretka i njegovom ustavnom karakteru. Treće poglavlje je usmjereno na razmatranje pitanja pravne prirode Evropske unije koje prema mišljenju prof. dr. sc. Misite “ne prestaje biti zagonečka, čiji korijeni su po mnogo čemu vezani za tzv. *hibridni karakter* ove strukture”. Stoga, u nastavku teksta autor daje pregled mogućih pojmovnih određenja Unije i to prvenstveno njenog određenja kao međunarodne organizacije *sui generis* ne zanemarujući pri tome i ostale elemente određenja – konfederalnu i federalnu perspektivu i njeno određenje kao kompleksnog, višeslojnog sistema vlasti.

U ovom novom i važnom djelu za bosanskohercegovačku pravnu literaturu prof. dr. sc. Nevenko Misita kompetentno tumači promjene koje je donio Lisabonski ugovor pri čemu specifičnost njegovog kritičkog osvrta i jednostavnost i preciznost s kojom autor piše doprinose kvaliteti djela. Premda će stvarni značaj promjena koje je donio Lisabonski ugovor postati vidljiv tek u godinama koje predstoje jer prema riječima autora “materijalizacija temeljnih promjena koje su u institucionalnoj - pravnoj strukturi EU stigle sa Lisabonskim ugovorom, zavisi od niza političkih, ekonomskih i društvenih faktora, od kojih je dio u tzv. globalizovanom kontekstu očito izvan neposredne kontrole kako Evropske unije tako i njenih članica”, već sada se može reći da je u pitanju jedan od najznačajnijih trenutaka u dosadašnjem procesu integracije. Nema nikakve sumnje da će knjiga “Evropska unija – Osnivanje i razvoj” predstavljati važan orijentir svima onima koji se bave Evropskom unijom te se na kraju može zaključiti da je autor iznimno uspješno odgovorio na izazov u vidu Lisabonskog ugovora i tako još jednom potvrdio svoj položaj vodećeg autora u oblasti prava Evropske unije u Bosni i Hercegovini pa i šire.

Mag. sci. Dina Bajraktarević

Nevenko Misita, *Evropska unija – Osnivanje i razvoj*, Revicon, Sarajevo, 2010

(Zusammenfassung)

In dem Beitrag wird das Ende 2010 in Sarajevo erschienene Buch des prof. dr. Nevenko Misita “Die Europäische Union – Entstehung und Entwicklung” vorgestellt. Es handelt sich dabei um ein umfassendes Werk, das fünf Teile enthält, die entlang dem Ziel des Autors, die Evolution der europäischen Integration möglichst gut zu verdeutlichen, strukturiert sind. Besonderes Augenmerk wird auf die Veränderungen, die der Vertrag von Lissabon gebracht hat gerichtet, wobei diese sehr kompetent und in einem einfach verständlichen Stil vorgestellt und kritisch analysiert werden. Der Autor selbst erwähnt in seinem Vorwort “...dieser Text stellt einen Versuch dar, die beinahe sechs Jahrzehnte der europäischen Integration allgemein aber insbesondere im Licht des Vertrags von Lissabon darzustellen.” Das Buch dieses bosnisch-herzegowinischen Europarechtsexperten stellt einen wichtigen Beitrag zu diesem Rechtsgebiet in der einheimischen Literatur dar.

Dr. Stefan Pürner

Sead Bahtijarević, monografija “130 godina Kantonalnog suda u Sarajevu”,

100 stranica Sarajevo, 2011. god.

Ova monografija, koja više nego zavređuje da bude samo pročitana, sadrži sveobuhvatan presjek historije Kantonalnog suda u Sarajevu, pri čemu je u uvodu izvršen kratak osvrt na “raniju historiju”, tj. pravosuđe na teritoriji Bosne i Hercegovine za vrijeme Osmanskog carstva. Monografija je sačinjena na osnovu intenzivnog proučavanja brojnih historijskih izvora. Pri tome nisu izostavljene ni mračne strane u historiji suda, npr. doba narodnih sudova, za vrijeme kojih su, prema navodima historijskog dokumenta koji je citiran u ovoj knjizi, ranije pravne norme i zakoni smatrani kao dio “*dekadentne građanske sudske vlasti, koju treba odbaciti*”.

Stotine stranica je manje nego po jedna stranica godišnje od postojanja ovog suda. Iz tog razloga nije začuđujuće što postoji želja da o pojedinim temama pročita malo više. Gledano sa aspekta jednog stranog čitaoca, to se odnosi s jedne strane na sud, njegovu ulogu i jurisdikciju u toku socijalističkog doba, a s druge strane i na proces protiv atentatora od 1914. godine. Što se tiče obiju tema, ostaje nada da će autor rezultate svog istraživanja u pogledu tog poglavlja prikazati još opširnije u zasebnim izdanjima. Ponešto upečatljivo iz historije suda otkriva se čitaocu tek kada pogled usmjeri van granica Bosne i Hercegovine. To važi na primjer i za imenovanje žena kao predsjednica suda. U Štajerskoj je na primjer sa Ulrike Haberl-Schwarz bivšom